

Amerikaans vuilbroed: het vóórkomen en het voorkómen

J. Veenhof (RVV)

Eind juli kwam er een telefoontje naar het meldpunt dat er in Driehuis in bijen van een grote imker wel eens vuilbroed zou kunnen zitten. Nadat één van de medewerkers van de RVV, de Rijksdienst voor keuring van slachtdieren en vlees, een raam dat er verdacht uitzag naar het laboratorium van het CDI (Centraal Diergeneeskundig Instituut) te Lelystad had gebracht, bleek alras dat de sombere voorvoelens werkelijkheid waren.

Een medewerker van de RVV heeft toen een uitgebreid gesprek gehad met de betreffende imker, waarin o.a. de volgende vragen worden gesteld:

- Hoe lang hebt u als last van de klachten?
- Met welke andere imkers hebt u samengewerkt en materiaal uitgewisseld?
- Van welke vereniging(en) bent u lid?
- Reist u en zo ja, waarheen?
- Hoeveel kasten en standen heeft u?

Nadat er uit dit gesprek de belangrijkste feiten op een rijtje zijn gesteld kan de Veterinaire Dienst (VD) een bestrijdingsplan ontwerpen.

Broedziekte

Maar eerst iets over aard en karakter van de ziekte. Amerikaans vuilbroed is een typische broedziekte. Dat wil zeggen dat de verwekker zich in stand houdt en vermeerdert in het broed. We hebben te doen met een staafvormige bacil. Als de bacil in het larve- en popstadium huishoudt komt er niet een volwassen bij uit de broedcel tevoorschijn maar een hoeveelheid groen-gelig slijm dat enigszins gronderig ruikt. De pop is geheel vernietigd en bij het schoonmaken van de cel wordt natuurlijk een onnoemelijk aantal bacillen door de jonge werksters verspreid.

Daar komt echter nog een onhebbelijkheid van deze bacil bij: hij kan een zgn. **spore** vormen: een 'rust'-toestand waarin de bacil jaren en jaren 'goed' kan blijven. Als zo'n spore dan weer in gunstige omstandigheden komt (een nog te sluiten broedcel) dan verandert hij weer snel in een echte bacil, gaat delen (ééns per 20 minuten) en vernietigt weer andere poppen-in-wording. Daarmee is eigenlijk al alles gezegd wat voor de verspreiding van belang is: de sporen worden door de cellenpoetsers ingebracht en liggen daar te wachten tot een ei wordt gelegd en vervolgens de cel wordt gesloten. Dan slaan ze toe. Cellenpoetsen, vervliegen, imkershandelingen en reizen dragen bij tot de verspreiding.

Bestrijding

Nu terug naar de bestrijding, die in het kader van de Bijenwet van 1947 verplicht is. Hoe gaat men te werk? Langs twee lijnen: enerzijds wordt er een driekilometerzone rondom de plek des onheils uitgezet, waarin alle kasten aan een klinisch (zintuiglijk) onderzoek worden onderworpen. Van te voren is de besmette kast (of de gehele besmette stand) opgeruimd en zijn de bijen, inclusief hun behuizing, aan het vuur prijsgegeven, omdat desinfectie en andere maatregelen op sporen geen enkele uitwerking hebben. In dit driekilometergebied wordt een vervoersverbod afgekondigd: d.w.z. geen volk erin en eruit. In het gebied op zichzelf kan uiteraard wel vervoerd worden mits we maar trachten **alle** kasten te inspecteren!

Anderzijds wordt, naast dit 'primaire' gebied, ook onderzoek verricht aan de kasten van deze imker die op drachtgebieden staan. Het reizen dus. Dat is van groot belang, omdat de verspreiding door het reizen een extra 'zet' krijgt. Nu is het de kunst om zoveel mogelijk ook in die drachtgebieden, in dit geval twee, n.l. de komkommerzaadvelden in 't Zand in de kop van Noord-Holland en de koolzaad- en distelvelden in de zuidwesthoek van de Flevopolder, de zaak uit te kammen. Wanneer zowel in het primaire gebied als op de reisplaatsen verder niets verdachts wordt gevonden kan het vervoersverbod worden opgeheven.

In gezamenlijkheid

Voor het eerst hebben de overheid (RVV en VD) samengewerkt met de bijenbonden, in dit geval met de VBBN. In Limburg was dat ook reeds het geval, maar daar hebben de imkers slechts als gids meegewerkt. Nu hebben mensen van de ziektebestrijdingsteams (ZBT's) zich ook feitelijk met het opsporen van de verdachte ramen bezig gehouden, zij het dan onder supervisie van medewerkers van de RVV. De samenwerking is prima verlopen en een woord van dank is hier zeker op z'n plaats, óók voor de verenigingsleden in en rond de primaire uitbraak in Driehuis. Alleen als de overheid enerzijds en de gezamenlijke bijenbonden in Nederland anderzijds de handen inéén slaan zal het mogelijk blijken deze (en andere!) gevreesde bijenziekten zo goed mogelijk buiten de deur te houden. In verband met het vuilbroed zijn er twee vervoersverboden afgekondigd: vanaf 30 juli rond Driehuis, en vanaf 18 augustus rond Almere. Nadat alle volken binnen de betreffende gebieden zijn gescreend en schoon bevonden, zal het verbod worden opgeheven.